

Polija

Vispārīgā informācija

Oficiālais nosaukums:	Polijas Republika (<i>Rzeczpospolita</i>)
Valsts iekārta:	parlamentāra republika
Galvaspilsēta:	Varšava
Valsts valoda:	poļu

Teritorija

Platība:	312 685 km ²
Sauszemes robeža:	3056 km
Krasta līnija:	491 km
Robežvalstis:	Baltkrievija 416 km, Čehija 790 km, Vācija 467 km, Lietuva 103 km, Krievija (Kaliņingradas eksklāvs) 210 km, Slovākija 541 km, Ukraina 529 km
Administratīvais iedalījums:	16 provinces
Lielākās pilsētas:	Varšava, Krakova, Lodza, Vroclava, Poznaņa, Gdaņska

Iedzīvotāji

Iedzīvotāju skaits (2010):	38,2 milj.*
Pieaugums (2010):	0,1%*
Nacionālais sastāvs (2002):	poļi 96,7%, vācieši 0,4%, baltkrieviski 0,1%, ukraiņi 0,1%, pārējie 2,7%**
Reliģijas (2002):	Romas katoļi ap 89,8%, pareizticīgie 1,3%, protestanti 0,3%, pārējie 8,6%**

Ekonomiskie rādītāji

IKP (2010):	1,42 triljoni PLN*
IKP pieaugums (2010):	3,9%*
IKP uz iedzīvotāju (2010):	37 064 PLN*
IKP PPP (2010):	721,3 miljardi USD**
IKP PPP uz vienu iedzīvotāju (2010):	18 800 USD**
Eksports (2010):	120,4 miljardi EUR*
Imports (2010):	134,2 miljardi EUR*
Eksporta partneri (2010):	Vācija 26%, Francija 7%, Itālija 6%, Lielbritānija 6%, Čehija 6%*
Importa partneri (2010):	Vācija 22%, Krievija 10%, Ķīna 9%, Itālija 6%, Francija 4%, Čehija 4%, Nīderlande 4%*
Eksporta produkti:	mašīnas un iekārtas, rūpniecības starpprodukti, dažādas rūpniecības preces, dzīvi dzīvnieki, pārtikas preces
Importa produkti:	mašīnas un to detaļas; iekārtas, rūpniecības starpprodukti, ķīmiskie produkti, minerāli un naftas produkti
Galvenās nozares:	mašīnbūve, metālapstrāde, ieguves rūpniecība, kuģubūve, pārtikas rūpniecība, stikla ražošana, tekstilrūpniecība
Dabas resursi:	akmeņogles, sērs, varš, dabas gāze, sudrabs, svins, sāls, dzintars, aramzeme
Ienākošās uzkrātās ĀTI (2010)	148,4 miljardi EUR***
Izejošās uzkrātās ĀTI (2010)	29,4 miljardi EUR***
Valūta (2010):	zloti (PLN); 1 LVL = 5,68 PLN****
Fiskālais gads:	kalendārais gads
Inflācija (2010):	2,6%*
Bezdarba līmenis (2010):	12,3%*
Uzņēmumu ienākuma nodoklis:	19%

Papildus informācija

Tālsarunu kods:	+48
Interneta IDL:	.pl

Polija (poļu val. Polska) aizņem plašu teritoriju starp Baltijas jūru ziemeļos un Karpatu kalniem dienvidos. Polijas ģeogrāfiskais stāvoklis ir ļoti izdevīgs, jo plašā izeja uz Baltijas jūru sekmē tirdzniecības sakarus.

* Central Statistical Office – www.stat.gov.pl/english.

** Central Intelligence Agency – www.cia.gov

*** National Bank of Poland – <http://www.nbp.pl/>

**** Latvijas Banka – www.bank.lv

Dzīļi sauszemē iesniedzas līči, kuros atrodas vairākas ostas. Polija robežojas ar Vācijas rietumos, Čehiju un Slovākiju dienvidos, Ukrainu un Baltkrieviju austrumos un Baltijas jūru, Lietuvu un Krievijas ziemeļos. Polijas kopējā teritorija ir 312 685 km², kas to padara par 69. lielāko valsti pasaulē un 9. lielāko Eiropā.

Polijai ir vairāk nekā tūkstoš gadus sena vēsture. Pirmo Polijas valsti 996. gadā izveidoja slāvu cilšu kņazs Meško un 1025. gadā tā kļuva par karalisti. XVI gadsimtā Polija bija viena no varenākajām valstīm Eiropā, kas lielāko uzplaukumu piedzīvoja, apvienojoties ar Lietuvu 1569. gadā. No 1772. - 1795. gadam to savā starpā sadalīja Prūsija, Austrija un Krievija. Polija neatkarību atguva pēc Pirmā pasaules kara, 1918. gadā. Otrā pasaules kara laikā to okupēja Nacistiskā Vācija un Padomju Savienība. Jaltas

līguma rezultātā pēc kara Polija nokļuva Padomju Savienības ietekmes zonā un bija sociālistiski orientēta valsts, kas vēlāk kļuva par vienu no Varšavas līguma valstīm. 1989.gadā ar streiku Gdaņskā sākās lieli nemieri, kuru rezultātā tika izveidota pirmā brīvā arodbiedrība komunistu zemēs – Solidaritāte. Ar to aizsākās komunistiskās varas sabrukums, nelīdzēja ne kara stāvokļa ieviešana, ne citas represijas. Solidaritātes vadītājs Lehs Valensa kļuva par pirmo demokrātiski ievēlētu Polijas prezidentu un Polija kļuva par tā dēvēto „Trešo Polijas Republiku”. Polija pievienojās NATO 1999. gadā un ES 2004. gadā, Polija ir arī Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) dalībvalsts.

Polijā dzīvo vairāk kā 38 miljoni iedzīvotāju (ap 60% iedzīvotāju ir pilsētnieki). Šobrīd Polija ir 33. lielākā valsts pēc iedzīvotāju skaita pasaulē. Administratīvi Polija iedalās 16 vojevodistēs (województwo), kas sīkāk dalās pilsētu un lauku apgabalos (powiatów) un pagastos (gmin). Vidējais apdzīvojuma blīvums Polijā ir 122 iedz./km². Visvairāk cilvēku atrodas rūpnieciskajās aglomerācijās: Kotovices rajonā (~4 miljoni), Varšavas rajonā (~2,5 miljoni), kā arī Poznaņas un Gdaņskas rajonos (~1,5 miljoni). Etniski Polija ir diezgan viendabīga. Daudz poļu dzīvo ārzemēs. Vidējais dzīves ilgums Polijā ir 70 gadi vīriešiem un 78 gadi sievietēm. 2006.gadā iedzīvotāji darba spējīgā vecumā ir 64,2%, un to skaitā 14,9% ir bezdarbnieki.

Polijas ainava ir diezgan daudzveidīga: no Baltijas jūras smilšainajiem krastiem līdz augstienēm un kalniem dienvidos. Zemienes aizņem lielāko daļu valsts teritorijas. Vidējais augstums ir 173 m virs jūras līmeņa no ieplakas Vislas upes deltā (1,8 m vjl.) līdz visaugstākajam kalnam – Rysy (2499m vjl.). Polijas ziemeļos un rietumos atrodas līdzenumi, kas aizņem ¾ no visas Polijas teritorijas. Līdzenumi dienvidos un dienvidaustrumos nomainās ar Silēzijas augstieni un Ļubļanas augstieni, savukārt dienvidu robežu iezīmē Karpatu kalni, ietverot arī to augstāko daļu - Tatrus. Pie Čehijas robežas atrodas Sudetu kalni. Polijā ir 9 tūkstoši ezeru. Lielākā daļa no tiem ir mazi (vislielākā ezera Sņardvija platība ir 113 km²). Mazūrija ir lielākais ezeru reģions Polijā. Polijas teritoriju šķērso vairākas lielas upes – Visla ar pietekām Sana, Vepša un Buga, kā arī Odera ar pietekām Noteca, Varta un Odra. Visgarākā upe ir Visla (>1000 km). Aptuveni 30% valsts teritorijas aizņem meži, ~60% - lauksaimniecībā apstrādājamā zeme, ~2,5% - ūdeņi. Klimats Polijā ir mērens.

Polija ir bagāta ar derīgajiem izrakteņiem. Augšsilēzijā ir pasaules nozīmes akmeņogļu ieguves baseins. Nozīmīga ir arī brūnogļu, dabasgāzes, vara, cinka, svina, sēra un kālija sāls iegulas.

Polijas ziemeļos apskalo Baltijas jūra. Valsts galvenās ostas ir Ščecina, Gdiņa un valsts lielākā ostas pilsēta - Gdaņska. Polijā ir 4 starptautiskās lidostas: Varšava, Krakova, Poznaņa un Gdaņska. Valstī ir diezgan labi attīstīta dzelzceļa sistēma (dzelzceļa līniju blīvums ir 6,7 km uz 100 km²), taču līniju tehniskais standarts ir diezgan zems. Nozīmīgākais pārvadāto kravu un pasažieru ziņā ir autotransports.

Slavenākie poļi ir astronoms Koperniks, komponists Šopēns, zinātniece Marija Sklodovska-Kirī, pāvests Jānis Pāvils II, rakstnieki Senkevičs, Reymonts, Milošs un Lems,

režisori Vajda, Polaņskis un Kišlovskis.

Polijas simboli ir krakovjaks, senas baznīcas, Sopotas festivāls un Šopena mūzika.

Kā tradicionālus poļu virtuves ēdienus jāmin kāpostu zupa „Kapusnjak”, dārzeņu zupa „Botvinka”, krējuma zupa „Zurek”, zosu asins zupa, „Flaki” zupa, kāpostu tīteņi (kāpostu lapās ievīstīts gaļas un rīsu pildījums), kā arī pierogi (mīklas izstrādājumi, pildīti, piemēram, ar kāpostiem un sēnēm).

Polijas galvaspilsēta tikai kopš 1611.gada ir Varšava. Leģenda stāsta, ka kādreiz te, Vislas kraujā, dzīvojis zemnieks Varš. Pie viņa patvēries Polijas karalis un sapnī redzējis nāru ar zobenu rokās. Šī vīzija likusi viņam domāt par pilsētas dibināšanu. Nāra tad arī iekļuvusi pilsētas ģerbonī. Stāvajā Vislas krastā paceļas Varšavas vecpilsēta ar karaļa pili un katedrālēm. Pilsētas galveno ielu par godu Polijas valsts atjaunotājam 1918.gadā – maršalam Juzefam Pilsudskim sauc par Maršala ielu.

Viena no skaistākajām un Polijas vēstures liecībām visbagātākajām pilsētām ir Krakova – senā šīs zemes galvaspilsēta. Vecpilsētas augstākā celtne ir Sv. Marijas baznīca, kas pabeigta XIV gadsimtā. Vaveles katedrālē kronēti un apglabāti Polijas karaļi. Saglabājusies arī XVII gadsimtā celtā karaļa pils ar Sigismunda Augusta un viņa sievas Bonas Sforcas apartamentiem. Karalim piederēja arī gleznu kolekcija, kurā skatāmi slavenie meistarų (Botičelli, Tintoreto un citu) darbi. Netālu no Krakovas izvietotas Veļičkas sāls raktuves. Raktuvēs izveidota vesela apakšzemes pilsēta ar sanatoriju, teātri, baznīcu un pat kafejnīcu. Viss, sākot no kāpnēm līdz pat svečturiem, ir veidots no sāls.

Viens no tūrisma objektiem Ziemeļpolijā ir Malborkas pils, kas celta XIII gadsimtā. Kādreiz te atradās vācu ordeņa virsmestra rezidence. No šejienes mestrs vadīja prūšu zemju iekarošanu.

